

در زمینه عدالت شهری کوتاه‌ای کرده‌ایم

پیش‌همایش اخلاقی و فرهنگ شهر نشینی در دانشگاه فردوسی مشهد برگزار شد

گروه فرهنگ شهر وندی؛ صبح دیروز، ۷دی‌ماه، پیش‌همایش «اخلاق و فرهنگ شهر نشینی» با تأکید بر منشور حقوق و مسئولیت‌های شهر نشینی مشهد به میزبانی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی برگزار شد. دکتر اسدا... نقدی، دکترای جامعه‌شناسی و استاد دانشگاه تهران، و استاد دانشگاه بوعلی سینای همدان، دکتر حسین ایمانی جاجرمی، دکترای علوم اجتماعی و استاد دانشگاه تهران، دکتر هانیه هُزرب‌الساداتی، دکترای حقوق کیفری و جرم‌شناسی و استاد دانشگاه آزاد، دکتر حسین اکبری، دکترای جامعه‌شناسی و استاد دانشگاه فردوسی مشهد و دکتر سید حسین بحرینی، دکترای شهرسازی و استاد دانشگاه تهران، از سخنرانان این نشست بودند که به ترتیب با محورهای «نگاهی به وضعیت زنان سرپرست خانوار در محلات حاشیه»، «زیرساخت اجتماعی مسئله شهر وندی»، «شهر در آینه جنسیت»، «اخلاق و زیست شهری»، «گسست خود و دیگری» و «از امارت شهر نشینی اخلاق مدار» به ارائه نظرات خود پرداختند. علاوه بر این، دکتر هادی خانیکی، دکتر سیدمحسن حسینی پوپاد، دکتر عباس شیخ‌الاسلامی، دکتر سید محمد مهدی معینی، دکتر تقی ابراهیمی سالاری و دکتر سیدحسین اطهری نیز از اعضای پناهل تخصصی این پیش‌همایش بودند. محمد رضا حیدری، رئیس شورای شهر مشهد، نیز با حضور در این رویداد به بیان نظرات خود پرداخت که در ادامه گزیده‌ای از سخنران‌خی حاضران در این رویداد را می‌خوانید.

● **راه حل‌های موقت، علاج حاشیه نشینی نیست**

دکتر اسدا... نقدی که سال‌هاست به صورت تخصصی در حوزه حاشیه‌نشینی فعالیت می‌کند، با اشاره به سیاست‌های کلان ابلاغی بر نامه پنجم توسعه که در آن برای اولین بار به موضوع حاشیه‌نشینی پرداخته شده است، از حاشیه‌نشینی به عنوان صدر نشین مشکلات کشور نام برد. او با اشاره به سکونت بیش از یک میلیون و ۲۰۰هزار نفر حاشیه‌نشین در مشهد اظهار کرد: در دل واژه حاشیه‌نشینی، مفهوم دیگری با عنوان حاشیه‌نشینان مضاعف وجود دارد که این طیف شامل سالمندان، زنان، کودکان و معلولان می‌شود و باید به این نکته اشاره کرد که بخش بزرگی از این جمعیت از نان تشکیل می‌دهند. به گفته این استاد دانشگاه بوعلی همدان، بهترین راه برای سامان دادن به موضوع حاشیه نشینی، دیدن و توجه به حاشیه‌نشینان است، نه راه حل‌های کوتاه مدت و موقت.

● **شکاف طبقاتی بحران شهری است**

دکتر حسین ایمانی جاجرمی نیز از تصویب منشور حقوق شهر وندی در مشهد به عنوان یک اتفاق خوب نام برد که می‌تواند آغاز گرافتاقات بسیار خوب در آینده باشد. او در ادامه راجع به بحران و مطالعات شهری نیز سخن گفت و یکی از ویژگی‌های بحران شهری را ایجاد شکاف طبقاتی فضایی در شهر هادنت: یک فضای کلی و غالب وجود دارد که در دست افراد ثروتمند است و اطراف آن را حاشیه‌هایی گرفته‌اند که فقیر نشین است و باید قبول کنیم در زمینه عدالت شهری کوتاهی کرده‌ایم. به گفته این استاد دانشگاه، اعتراضات شهری یکی دیگر از این ویژگی‌هاست که بی‌سابقه هم نیست.

بحران مالی مدیریت شهری نیز ویژگی دیگری بود که ایمانی جاجرمی به آن اشاره کرد و در رابطه با آن بیان کرد: در جمع‌های که ثروتمندان در یک گروه جدا قرار بگیرند، بحران مالی باعث می‌شود که گروه‌های دیگر، یعنی گروه‌های متوسط و کم‌درآمد جامعه خدمات کمتری را دریافت کنند.

شهریار

روزنامه شهراُمید وزنگی

اشنبه

۸ دی ۱۳۸۸
۲۴ دیماه ۱۳۹۰
شماره ۲۰۰۶

1۵

بهبود

نشست زمین در کوچه «پنجه» تلفات جانی نداشت اما نبودِ اطلس جامع قنوات مشهد همچنان بافت قدیم را تهدید می‌کند

نشست زمین بیخ گوش تاریخ

خطر جبران ناپذیر، بیخ گوش خانه تاریخی کوزه کنانی

صبح
شنبه ۷ دی
ماه:
نشست
وسیع
زمین در
کوچه پنجه
ومجاور
بزرگ‌ترین
خانه
تاریخی
شهر

روز دوم

شروع
پتن‌ریزی
وپرکردن
گودال ازسوی
قطار شهری
مشهد

روز اول

ظهر جمعه
۶دی‌ماه
اولین ساعات
آغاز نشست
زمین

بیش از یک متر، مثل سیلی زدن به بدنی کتک خورده و کبودشده است، اما تمام ماجرا به اینجا ختم نشد. دهان باز شده زمین، که میل بسته شدن نداشت، دیروز شنبه ۷دی‌ماه، بدل به چنان دهان در‌های شد که دست کم سه‌برابر حفره روز قبش بود. خانه‌های آن اطراف را خالی کردند و ساکنان را به هتلی در همان محدوده انتقال دادند. حالا مسئله بیش از آنکه سر از دست‌رفتن یکی از بناهای هویتی مشهد باشد، بر سر جان مردم و بی‌سامانی آن‌ها در این نقطه شهر بود.

شرح کامل ماجرا چنین است:

● **گمان کردیم زلزله شده**

عقربه‌های ساعت روی ۷:۳۰صبح شنبه پا نچرخانده‌اند که تلفن روزنامه زنگ می‌خورد. یکی از اهالی ساکن محدوده، از آن طرف خط می‌گوید گودال دیروز، چندبرابر شده و هر آن ممکن است خانه‌های اطراف، نشست کند. همین جمله کافی است تا خودمان

را به کوچه پنجه در منطقه ثامن برسانیم. حالا از چندمتر دور تر از خانه کوزه‌کنانی، نوارهای زرد رنگ خطر کشیده شده‌اند و گونی دومتری آبی‌رنگی را هم ابتدای کوچه حایل کرده‌اند. عده زیادی از ساکنان محله سه‌برابر حفره روز قبش بود. خانه‌های کسی اجازه پیش‌رفتن ندارد. از در دوم خانه کوزه‌کنانی وارد می‌شویم و خودمان را از طریق حیاط به در اول خانه که در کوچه «پیتا... قمی» قرار دارد، می‌رسانیم. درست پیش پای در اول، حفره کوچک دیروز، هفت‌متری دهان باز کرده است.

حیدرعلی پیمانی، رئیس هیئت‌امانی حسینیه فروشانی‌ها(خانه کوزه‌کنانی)، زمان این رخداد را ساعت ۴صبح اعلام می‌کند و می‌گوید: ابتدا گمان کردم زلزله آمده است. خانه آن‌چنان لرزد که بیم فرو ریختنش را داشتم. چند دقیقه‌ای با خانه تکان خوردیم تا اینکه با صدای همهمه مردم، خودم را به کوچه رساندم و متوجه نشست

زمین شدم. خانه‌های قدیمی این منطقه در حالت عادی، مقاومت و استحکام کافی ندارند؛ حالا با این وضعیت، خطر بیشتری خانه‌ها را تهدید می‌کند.

پیمانی بعد از این توضیحات، چند شکاف داخل خانه را نشانمان می‌دهد که پای آن‌ها مقداری گچ ریخته از دیوار نیز دیده می‌شود. او می‌گوید: پیش از حادثه امروز این شکاف‌ها این قدر عمیق نبود. درز بین آن‌ها از ساعت ۵صبح بیشتر شده و خانه کمی به پهلو افتاده است.

● **اهالی را به هتل آپارتمان‌ها منتقل کردند**

بیسرون در خانه، نوارهای زرد رنگ دور تادور گودال کشیده شده است و مأموران نیروی انتظامی و آتش‌نشانی، هم‌زمان مشغول ایمن کردن منطقه و تخلیه خانه‌ها در محدوده خطر هستند. عده‌ای از شهرداری ثامن زنگ خانه‌هایی را که در مجاورت گودال قرار

دارند، می‌زنند و ضمن شمارش تعداد ساکنان، از آنان می‌خواهند تنها وسایل ضروری‌شان را بردارند و منازل‌شان را تخلیه کنند. بعد هم اضافه می‌کنند که برایشان در هتل آپارتمان‌های منطقه، اتاقی برای اقامت گرفته‌اند تا کارهای استحکام بنا و ایمن‌سازی صورت پذیرد.

● **دیروز کجا بودید؟**

یکی از محلی‌ها در اعتراض به این اتفاق از مأموران می‌پرسد: دیروز کجا بودید؟ دیروز که این حفره کوچک بود. بعد می‌شنویم که دیروز مأموران آتش‌نشانی تنها به کشیدن چند متر نوار زرد اکتفا کرده و رفته‌اند.

یکی دیگر از ساکنان نیز توضیح می‌دهد: شانس آورد‌ه‌ایم که این اتفاق در ایام محرم و صفر نیفتاد. آن وقت سال، این کوچه پر از دسته و هیئت‌های عزاداری است که از شهرستان‌ها می‌آیند و خیلی پرفت‌وامد است.

حرف بر سر علت این اتفاق بسیار است. در نگاه اول، همه، حفاری‌های غیراصولی صورت گرفته پیرامون خط ۳قطار شهری را مسبب این حادثه می‌دانند. همین موضوع سبب می‌شود پس از بازگشت از محل، با دکتر محمدحسین پاپلی‌زدی، جغرافی‌دان و محقق، درباره وضعیت جغرافیایی محدوده خیابان اندرزگو صحبت کنیم. این استاد دانشگاه می‌گوید: برای دادن نظر درست درباره دلیل این اتفاق، باید کارشناس فنی در محل حضور پیدا کند و منطقه مدنظر را ببیند؛ چون ممکن است دلایل بسیار زیادی داشته باشد.

پاپلی‌زدی ادامه می‌دهد: کلا در محدوده شهر قدیم مشهد که مکان این حادثه را نیز دربرمی‌گیرد، قنواتی وجود داشته است که بعداز خشکیدنشان، بخشی از فاضلاب شهر، داخل این چاه‌ها را شده‌اند. ممکن است همین موضوع به تدریج با سست‌کردن خاک، حفره‌هایی ایجاد کند و باعث نشست زمین شود. او تأکید می‌کند: موضوع مهم این است که آیا شهرداری مشهد، اطلس قنات‌های این شهر را دارد؟ اگر چنین نقشه‌ای تهیه کرده باشد، باید دید در محدوده این اتفاق، قنات وجود داشته است یا خیر؟ بیشتر نشست‌ها مربوط به همین قنات‌های مخروبه است که چاه‌های قدیمی و فاضلاب به آن وصل است یا آب باران داخلش می‌ریزد که می‌تواند حتی ساختمان‌های چندطبقه را نیز بخواباند.

با مدیرعامل شرکت قطار شهری مشهد نیز که در محل وقوع حادثه حضور دارد، تماس می‌گیریم. کیانوش کیامرز پاسخ اجمالی‌ای بیان و ارائه گزارش کامل این موضوع را به فردا موکول می‌کند. او می‌گوید: باتوجه به نوع کار اجرایی مترو، به‌علت وجود آب‌انبار‌ها، بافت‌های قدیمی و همچنین قنات‌ها، ریزش‌هایی در مسیر ایستگاه‌ها رخ می‌دهد.

او می‌افزاید: در محدوده‌ای نیز که این اتفاق افتاده است، آب‌انباری قدیمی وجود داشته که سقش فرو ریخته است. کیامرز با بیان اینکه «فعلا مشغول مدیریت این حادثه هستیم»، اظهار می‌دارد: محل نشست زمین، در حال پر شدن است و آن‌شاء... اگر بتوانیم تا ۷۲ساعت آینده، کوچه موردنظر را به حالت عادی برمی‌گردانیم و ادامه عملیات باقی‌مانده را از زیرزمین انجام می‌دهیم.

این مقام مسئول ادامه می‌دهد: خدارا شکر در این حادثه، تلفات جانی نداشتیم و فقط به چند خانه، خسارت‌هایی وارد شده است که آن‌ها را پوشش خواهیم داد. کیامرز در پاسخ به این سؤال که آیا در شهرداری مشهد، اطلس قنات‌ها تهیه شده است یا خیر، می‌افزاید: بله، ما نقشه‌هایی از قنات‌ها و آب‌انبار‌ها داریم، ولی کامل و جامع نیست. مثلاً آب‌انباری که باعث همین اتفاق شده است، داخل این اطلس وجود نداشته است تا قبلاً آن را پر کنیم.

● **مسئول روابط عمومی شهرداری منطقه ثامن و شرکت عمران مسکن‌سازان نیز درباره علت این اتفاق می‌گوید:** هنوز نمی‌توان به‌طور قطعی نظر داد و باید منتظر پاسخ کارشناسان باشیم. فعلاً ایمن‌کردن منطقه و انتقال ساکنان خانه‌های پیرامون گودال به محل مناسب در اولویت کارها قرار دارد. اما چون محل موردنظر، در محدوده طرح خط ۳قطار شهری قرار دارد، طبیعتاً آنان بیش از ماز وضعیت تونل‌ها آگاه هستند و می‌توانند در این باره پاسخ بدهند.

او ضمن مقایسه این اتفاق با نشست‌های سابق زمین در منطقه ثامن نیز می‌گوید: ما حوادثی مشابه را تجربه کرده‌ایم اما هیچ‌یک به وسعت این حفره نبوده است. زمانی، درباره وضعیت ثامن خانه کوزه‌کنانی به‌عنوان بزرگ‌ترین خانه تاریخی شهر که در مجاورت این حفره قرار گرفته است، بیان می‌کند: این موضوع در حوزه وظایف شهرداری نیست و سازمان میراث فرهنگی باید درباره بهسازی خانه اقدام می‌کرده است.

دغدغه‌ها برای حفظ خانه کوزه‌کنانی در برابر آسیب‌های احتمالی سبب می‌شود در تماس با معاون میراث فرهنگی خراسان رضوی، از اقدامات آنان برای این بنا ببرسیم. مرجان اکبری می‌گوید: اگر چه این گودال در مجاورت خانه کوزه‌کنانی ایجاد شده، البته خوشبختانه هنوز آسیب جدی به خانه نخورده است. پس از اینکه خبر نشست زمین را شنیدیم، کارشناسانی را برای بررسی وضعیت خانه به این محدوده فرستادیم که هنوز گزارشی ارائه نکرده‌اند. منتظر گزارش کارشناسان هستیم تاخبر نهایی را اعلام کنیم.

ضرورت تکمیل اطلس قنوات شهر

حادثه پیش‌آمده گرچه تلفات جانی نداشت، باتوجه با نامناسب بودن بافت زمین در نقاط فرسوده مشهد، ممکن بود به اوضاع بسیار وخیم‌تری منجر شود. با بررسی این ماجرا و درنظرگرفتن کارشناسان، این نتیجه بدیهی به‌دست می‌آید که برای پیشگیری از حوادثی مشابه این اتفاق، ضروری است اطلس قنوات شهر مشهد، هرچه سریع‌تر به شکل کامل تهیه و محل وقوع احتمالی خطر روی نقشه مشخص شود.

●